

Några punkter kring större regioner

Frågan om större regioner försöker samla flera olika faktorer som på intet sätt egentligen hänger ihop:

- Demokrati och möjligheter att påverka
- Kompetent och rationell sjukvård
- Regional utveckling – nyttan av en större region
- Enhetlig statlig styrning och organisering

Demokrati och möjligheter att påverka?

Ett motiv som framförts är att en Norrländsk storregion skulle ge regionen en starkare röst. Ja det är möjligt men även ”rösten” från övriga regioner stärks ju också.

Inom en storregion Norrland så har regionpolitiker att hantera det faktum att de fem stora kustkommunerna i regionen; Luleå, Skellefteå, Umeå, Örnsköldsvik, Sundsvall har nästan lika många innevånare som resten av regionen (48 %). Med hänsyn till tillväxten i dessa kommuner och befolkningsminskningen i inlandskommunerna kommer man snart ha över 50 %.

Inlandets näringsliv som; gruvor, skog, energi, turism och testverksamhet är av mycket stor betydelse för hela landet. Det finns risk att detta inte prioriteras av en majoritet med huvudsakligt intresse för utveckling i kustens universitetsstäder med tillväxt inom service och handel.

Kompetent och rationell sjukvård

Redan idag är sjukvården gränslös. I Länsstyrelsen i Jämtlands svar till utdelningskommittén framgick att 47 % av jämtlänningarnas resor till specialistsjukhus gick söderut och inte till Umeå. Utvecklingen inom framtida specialistsjukvård torde göra gränserna än mer irrelevanta.

De flesta region brottas idag med ekonomiska problem. Tilldelade medel räcker inte till den ambitiösa verksamhet som bedrivs.

Rationaliseringar av administration har tagits upp som en möjlighet om organisationen blir större. Jämförelser mellan dagens regioner/landsting visar att det inte finns någon entydig bild att man skulle spara in på administrativ personal i en större region.

Tabellen visar på antal anställda (utom kultur/regional utveckling) och hur många av dessa som är administrativ personal. Vårdadministrativ personal (tex medicinska sekreterare) är ej medräknade, medelvärdet för dessa är 5,7 % av alla anställda i landsting/region (min 4,1 % max 6,8 %).

Region/landsting	Summa	Adm	% adm
Stockholm	40 135	5 719	14,2%
Uppsala	10 147	1 472	14,5%
Sörmland	6 562	901	13,7%
Östergötland	10 798	1 279	11,8%
Jönköping	8 426	992	11,8%
Kronoberg	4 980	749	15,0%
Kalmar	5 933	637	10,7%
Blekinge	4 262	509	11,9%
Skåne	29 061	4 358	15,0%
Halland	6 666	889	13,3%
Västra Götaland	39 726	4 985	12,5%
Värmland	6 860	798	11,6%
Örebro	8 427	1 193	14,2%
Västmanland	5 928	799	13,5%
Dalarna	7 236	818	11,3%
Gävleborg	6 174	1 001	16,2%
Västernorrland	5 625	776	13,8%
Jämtland	3 405	462	13,6%
Västerbotten	8 488	1 081	12,7%
Norrbottn	6 377	773	12,1%
Summa	225 216	30 191	13,4%

Regional utveckling?

Effekterna av större region kan mätas på många sätt. Ett sätt är att jämför hur antal innevånare har förändrats under den längre period (20 år, 1995 till 2015) som vi haft de två regionerna; Region Skåne och Västra Götalandsregionen.

I Region Skåne har befolkningen ökat med 192 000 innevånare från 1 112 000 till 1 304 000 d.v.s. med 17 %.

I Västra Götalandsregionen har befolkningen ökat med 166 000 innevånare från 1 483 000 till 1 649 000 d.v.s. med 11 %.

Men i båda regionerna har ökningen skett i anslutning till de redan tätbefolkade områdena eller kring större städer:

- I Region Skåne främst i anslutning de västra delarna av regionen. De nordöstra och sydöstra delarna tappar befolkning.
- I Västra Götalandsregionen är tillväxten mycket tydlig kring Göteborg medan kommunerna ”längst bort” har haft ett betydande befolkningstapp.

En liknande utveckling har även skett i de fyra nordliga länens 44 kommuner under samma tidsperiod. Endast Krokomb, Piteå, Östersund, Sundsvall, Åre, Luleå och Umeå har haft en befolkningsökning de sista 20 åren.

Här kan det även påminnas om en debattartikel i GP den 11 mars av forskaren Jan Jörnmark. Han skriver att

”Förutsättningen för en fungerande regionförstoring är att befolkningstätheten i regionen är tillräckligt stor.”

Detta blir särskilt tydligt om man skall bygga upp en kollektivtrafik som möjliggör daglig arbetspendling för att förstora arbetsmarknadsregionen och därigenom utbudet av såväl arbeten som arbetskraft.

Lokaltrafiken i Jämtlands län består i stort av turer längs E 14 med järnväg samt längs E 45 och i övrigt skolskjutsar. Sannolikheten för en utökning i en stor region är låg, särskilt som branschen kämpar mot ökande kostnader och restiderna blir för stora.

Kommun	95 t 15	Kommun	95 t 15
Gullspång	-18%	Bromölla	-6%
Bengtstors	-16%	Östra Göinge	-6%
Färgelanda	-12%	Osby	-5%
Mellerud	-12%	Simrishamn	-2%
Karlsborg	-12%	Hörby	1%
Töreboda	-11%	Klippan	2%
Dals-Ed	-9%	Svedala	2%
Sotenäs	-8%	Båstad	3%
Grästorp	-8%	Örkelljunga	3%
Munkedal	-8%	Perstorp	4%
Vara	-7%	Tomelilla	5%
Essunga	-7%	Hässleholm	6%
Lysekil	-7%	Sjöbo	9%
Svenljunga	-6%	Trelleborg	11%
Tranemo	-6%	Vellinge	12%
Åmål	-6%	Eslöv	12%
Tidaholm	-4%	Kristianstad	12%
Götene	-4%	Ystad	12%
Herrljunga	-4%	Svalöv	13%
Mariestad	-3%	Höganäs	14%
Hjo	-2%	Lund	14%
Tibro	-2%	Landskrona	15%
Orust	-1%	Skurup	15%
LillaEdet	-1%	Bjuv	16%
Skara	-1%	Helsingborg	17%
Mark	1%	Lomma	18%
Tanum	1%	Höör	19%
Falköping	2%	Åstorp	21%
Ulricehamn	3%	Burlöv	21%
Vårgårda	4%	Malmö	21%
Tjörn	5%	Kävlinge	25%
Vänersborg	5%	Ängelholm	31%
Lidköping	6%	Staffanstorps	33%
Skövde	8%		
Trollhättan	9%		
Öckerö	9%		
Uddevalla	11%		
Borås	13%		
Ale	14%		
Alingsås	14%		
Partille	15%		
Lerum	16%		
Mölnadal	17%		
Kungälv	18%		
Strömstad	18%		
Göteborg	22%		
Härryda	28%		
Stenungsund	28%		

Enhetlig statlig styrning?

Statens närvaro har varit en faktor som lyfts fram kring regionfrågan. Detta handlar om geografisk indelning men även hur myndighetsutövning och tillsyn genomförs.

Organisation

Statens många myndigheter och de statliga bolagen har genom åren skapat sig en organisation är anpassad till att optimera sin egen verksamhet. Län eller region är inte alltid det optimala. Några exempel:

- Luftfartsverkets flygkorridorer följer inte länsgränserna
- Trafikverket och kriminalvården har olika indelning av landet
- Svenska kraftnät har sitt huvudkontor i Sundbyberg men även kontor i Sundsvall och Halmstad samt en driftcentral i Sollefteå.

Myndigheter styrs direkt av regeringen och så torde det också även bli i framtiden. Därför finns det inte någon automatik hur geografiska gränser skall dras.

Staten torde vara den bäst lämpade att ge anvisningar till myndigheterna så att alla medborgare och företag erhåller samma service oavsett var man befinner sig i landet.

Myndighetsutövning och tillsyn

En stor del av länsstyrelsen uppdrag är olika typer av tillsyn och annan myndighetsutövning. De synpunkter som finns på detta är långsam handläggning och ibland dubbla budskap. Detta löses enklast genom att tillräckliga resurser tillförs länsstyrelserna och att vissa beslut delegeras till kommunerna. Större länsstyrelser skulle minska möjligheterna till helhetssyn i besluten.

Mycket av verksamheten som naturvård och djurskydd sker lokalt på aktuell plats så oavsett var eventuella nya större länsstyrelser placeras så måste det finns lokalkontor.

Sammanfattning

Större regioner är nog bra, i alla fall för de som kan dra nytta av dessa. Dessa bor redan i dag i anslutning till tillväxtregionerna som tycks växa och utvecklas oavsett om man region eller inte.

Utvecklingen i de mer glesbefolkade delarna av landet påverkas främst av en nationell politik som jämnar ut skillnader och skapar förutsättningar

Konsekvenser av en stor region

Kommunalförbund mm

För att hantera de kommunala angelägenheterna har kommunerna i Västra Götalandsregionen skapat fyra kommunalförbund; Göteborg, Sjuhärad, Skaraborg Fyrbodan. I region Skåne har de 33 kommunerna organiserat sig i ett kommunalförbund. Utöver detta så finns det olika kommunalförbund/gemensamma nämnder mm för räddningstjänst, AVA, lön, IT mm.

Primärvård

I det fall det ändå blir större regioner kan det övervägas att primärvården genomförs inom gemensam nämnd i varje kommun. På så sätt skapas en möjlighet till påverkan på och rationalitet inom den sjukvård som är närmast medborgarna. Möjligheten till vårdval i primärvården kan dock komplicera detta.